

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.01.2012
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	30.06.2014
Avaldamismärge:	RT I, 29.12.2011, 215

Euroopa Liidu liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise seadus¹

Vastu võetud 11.06.2003
[RT I 2003, 51, 351](#)
jõustumine 01.05.2004

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
17.12.2003	RT I 2003, 88, 591	01.05.2004
14.04.2004	RT I 2004, 30, 208	01.05.2004
20.05.2004	RT I 2004, 46, 330	14.06.2004
15.06.2005	RT I 2005, 39, 308	01.01.2006
26.11.2009	RT I 2009, 62, 405	01.01.2010
22.04.2010	RT I 2010, 22, 108	01.01.2011 jõustub päeval, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu Nõukogu otsuses Eesti Vabariigi suhtes kehtestatud erandi kehtetuks tunnistamise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõikes 2 sätestatud alusel, Euroopa Liidu Nõukogu 13.07.2010. a otsus Nr 2010/416/EL (ELT L 196, 28.07.2010, lk 24–26).
08.12.2011	RT I, 29.12.2011, 1	01.01.2012

§ 1. Seaduse reguleerimisala

(1) Käesolev seadus reguleerib Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumilt ebaseaduslikult väljaviidud ning Eestisse toodud kultuuriväärtuste tagastamist Euroopa Liidu liikmesriigile (edaspidi *liikmesriik*).

(2) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seadust, arvestades käesoleva seaduse erisusi.

§ 2. Seaduses kasutatavad mõisted

Käesolevas seaduses on mõisteid kasutatud järgmises tähenduses:

- 1) **kultuuriväärtus** – asi, mis liikmesriigi õigusaktide kohaselt on enne liikmesriigist ebaseaduslikku väljaviimist määratletud kui kunstilise, ajaloolise või arheoloogilise väärtusega rahvuslik rikkus ja mis kuulub ühte käesoleva seaduse § 3 alusel kehtestatud kategooriasse. Kultuuriväärtus on ka asi või asjade kogum, mis ei kuulu ühtegi nimetatud kategooriatest, kuid mis kuulub liikmesriigi õigusaktide kohaselt riiklikuna käsitatavasse kogusse või liikmesriigi kohaliku või piirkondliku muuseumi, arhiivi või raamatukogu kogusse või kogusse, mida märkimisväärselt rahastab riik, või usulise ühenduse kogusse ning on kogu lahutamatu osa;
- 2) **kultuuriväärtuse ebaseaduslik väljaviimine liikmesriigist** – kultuuriväärtuse väljaviimine Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumilt, kui rikutakse kultuuriväärtuste väljaviimiseks liikmesriigi õigusaktidega kehtestatud korda või määrust nr 3911/92/EMÜ (EÜT L 395, 31.12.1992, lk 1), või kultuuriväärtuse tagastamata jätmine pärast ajutise väljaviimise tähtaja lõppemist või ajutise väljaviimise muu tingimuse rikkumine;
- 3) **taotluse esitanud liikmesriik** – liikmesriik, kelle territooriumilt on kultuuriväärtus ebaseaduslikult välja viidud ja kes taotleb seda tagasi;
- 4) **kultuuriväärtuse tagastamine** – kultuuriväärtuse tagastamine taotluse esitanud liikmesriigile.

§ 3. Kultuuriväärtuste kategooriad

Liikmesriigi territooriumilt väljaviidud ja käesoleva seaduse alusel tagastatavate kultuuriväärtuste kategooriad kehtestab [Vabariigi Valitsus määrusega](#).

§ 4. Taotluse esitamine

(1) Taotlus liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuse tagastamiseks esitatakse Muinsuskaitseametile.

(2) Taotluses peavad olema järgmised andmed:

- 1) kultuuriväärtuse kirjeldus ja dokument selle kohta, et tegemist on liikmesriigis kultuuriväärtusena käsitatava asjaga;
- 2) taotluse esitanud liikmesriigi pädeva asutuse kinnitus selle kohta, et kultuuriväärtus on sellest liikmesriigist ebaseaduslikult välja viidud;
- 3) andmed kultuuriväärtuse tegeliku või oletatava asukoha ja omaniku või valdaja kohta;
- 4) muu teave, mida taotluse esitanud liikmesriik peab vajalikuks kultuuriväärtuse tagastamise algatamiseks.

§ 5. Keskasutus

(1) Ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamiseks käesolevas seaduses ettenähtud toiminguid korraldab Muinsuskaitseamet.

(2) Muinsuskaitseamet täidab järgmisi ülesandeid:

- 1) esitab liikmesriigi kirjaliku taotluse alusel liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuse kohta järelepärimise asjaomastele asutustele ja isikutele, kes on kohustatud järelepärimisele vastama 10 tööpäeva jooksul;
- 2) teeb kindlaks kultuuriväärtuse asukoha ja omaniku või valdaja, vajaduse korral kaasab Politsei- ja Piirivalveameti ja Maksu- ja Tolliameti ning teisi riigiasutusi ja kohaliku omavalitsuse asutusi; [RT I, 29.12.2011, 1- jõust. 01.01.2012]
- 3) teavitab asjaomaseid liikmesriiki Eesti territooriumilt leitud kultuuriväärtusest, kui on põhjust oletada, et kultuuriväärtus on teise liikmesriigi territooriumilt välja viidud ebaseaduslikult;
- 4) teeb koostöös taotluse esitanud liikmesriigi pädevate asutustega nõuetekohase taotluse saamisest alates kahe kuu jooksul kindlaks, kas liikmesriigi taotluses nimetatud asja puhul on tegemist kultuuriväärtusega;
- 5) rakendab koostöös taotluse esitanud liikmesriigiga meetmeid kultuuriväärtuse säilitamiseks. Vajadusel korraldab kultuuriväärtuse hoiule andmise kuni selle tagastamise otsustamiseni;
- 6) tagab taotluse esitanud liikmesriigile ja kultuuriväärtuse omanikule või valdajale teabe vahetamise;
- 7) vahendab kohtuvälise kokkuleppe saavutamist kultuuriväärtuse tagastamiseks taotluse esitanud liikmesriigi ning omaniku vahel.

(3) Kultuuriminister võib käskkirjaga kinnitada loetelu riigimuseumidest, kes on tagastamismenetluse ajal kohustatud Muinsuskaitseameti taotluse korral hoidma kultuuriväärtusi. Kui loetelu kinnitatud ei ole, otsustab kultuuriminister Muinsuskaitseameti taotluse alusel, millisele riigimuseumile kultuuriväärtus hoiule antakse. [RT I 2003, 88, 591- jõust. 01.05.2004]

§ 6. Keskasutuse koostöö teiste asutustega

(1) Politsei- ja Piirivalveamet ja Maksu- ja Tolliamet aitavad oma pädevuse piires kaasa liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste leidmisele Eesti territooriumil. Nimetatud asutused teevad liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuse asukoha ja omaniku või valdaja kohta saadud andmed Muinsuskaitseametile kirjalikult teatavaks andmete saamisest alates viie tööpäeva jooksul. [RT I, 29.12.2011, 1- jõust. 01.01.2012]

(2) Politsei- ja Piirivalveameti ja Maksu- ja Tolliameti pöördumise korral on Muinsuskaitseameti ekspert kohustatud tegema asja kultuuriväärtuse määramise ekspertiisi. [RT I, 29.12.2011, 1- jõust. 01.01.2012]

§ 7. Kultuuriväärtuse omaniku ja valdaja kohustused

(1) Kultuuriväärtuse omanik või valdaja on kohustatud võimaldama Muinsuskaitseametil asi üle vaadata, et teha kindlaks, kas on tegemist käesoleva seaduse § 4 lõikes 2 sätestatud taotluses nimetatud kultuuriväärtusega.

(2) Kultuuriväärtuse omanik või valdaja on kohustatud Muinsuskaitseametile avaldama temale teada olevad andmed, mis aitavad kindlaks teha asja päritolu või kultuuriväärtust.

(3) Kui Muinsuskaitseamet veendub, et kultuuriväärtuse säilimine on ohus, on kultuuriväärtuse omanik või valdaja kohustatud andma kultuuriväärtuse Muinsuskaitseameti valdusse, kes korraldab selle hoiule andmise käesoleva seaduse § 5 lõike 3 alusel määratud riigimuseumile.

(4) Kultuuriväärtuse ülevaatamise ja riigimuseumile hoiuleandmise kohta koostab Muinsuskaitseamet protokoll.

§ 8. Ettekirjutus

(1) Kui kultuuriväärtuse omanik või valdaja ei täida käesoleva seaduse § 7 lõiget 1 ja 3 sätestatud kohustusi, võib Muinsuskaitseameti pädev ametnik teha ettekirjutuse nimetatud kohustuste täitmiseks.

(2) Kui kultuuriväärtuse omanik või valdaja ei täida käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutust käesoleva seaduse § 7 lõikes 1 sätestatud kohustuse täitmise osas, võib Muinsuskaitseamet rakendada sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud sunniraha ülemmäär on 640 eurot.
[RT I 2010, 22, 108- jõust. 01.01.2011]

(4) Kui kultuuriväärtuse omanik või valdaja ei täida käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutust käesoleva seaduse § 7 lõikes 3 sätestatud kohustuse täitmise osas, võib Muinsuskaitseamet selle kultuuriväärtuse omaniku kulul ise täita asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 ettenähtud kohustuse täitmiseks asendustäitmise teel on Muinsuskaitseameti volitatud ametiisikul õigus siseneda kultuuriväärtuse omaniku või valdaja territooriumile, hoonesse, rajatisse või ruumi omaniku, valdaja või tema esindaja juuresolekul ning kultuuriväärtus ära võtta.

§ 9. Kultuuriväärtuse tagastamise kohtumenetluse algatamine

(1) Taotluse esitanud liikmesriik võib esitada hagi kultuuriväärtuse asukohajärgsele maakohtule kohtuasja algatamiseks kultuuriväärtuse omaniku või valdaja vastu kultuuriväärtuse sundvõõrandamiseks või ebaseaduslikust valdusest väljanõudmiseks ja tagastamiseks ning omanikule õiglase hüvitise määramiseks kultuuriväärtuse asukoha ja selle omaniku või valdaja teada saamisest alates ühe aasta jooksul.
[RT I 2005, 39, 308- jõust. 01.01.2006]

(2) Hagiavaldusele lisatakse käesoleva seaduse § 4 lõike 2 punktides 1 ja 2 nimetatud dokumendid.

(3) Taotluse esitanud liikmesriik teatab kohtuasja algatamisest viivitamatult Muinsuskaitseametile, kes informeerib sellest teiste liikmesriikide keskasutusi.

(4) Tagastamisnõuet ei või esitada, kui taotluse esitanud liikmesriigi territooriumilt kultuuriväärtuse ebaseaduslikust väljaviimisest on möödunud üle 30 aasta või kui taotluse esitanud liikmesriigi territooriumilt eseme väljaviimist ei peeta nõude esitamise ajal enam ebaseaduslikuks. Liikmesriigi õigusaktide kohaselt riiklikuna käsitatavasse kogusse või liikmesriigi kohaliku või piirkondliku muuseumi, arhiivi või raamatukogu kogusse või kogusse, mida märkimisväärselt rahastab riik, või usulise ühenduse kogusse kuulunud kultuuriväärtuse tagastamise nõude võib esitada asja ebaseaduslikust väljaviimisest alates 75 aasta jooksul, kui taotluse esitanud liikmesriik ei kohalda aegumistähtaega või kui Eesti Vabariigi ja taotluse esitanud liikmesriigi vahel sõlmitud lepinguga ei ole ette nähtud 75 aastast pikemat tähtaega.

§ 10. Kohtumenetlus

(1) Kultuuriväärtuse sundvõõrandamise, ebaseaduslikust valdusest väljanõudmise ja tagastamise ning hüvitise määramise kohtuasja menetletakse tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.
[RT I 2005, 39, 308- jõust. 01.01.2006]

(2) Kultuuriväärtuse omanikul ei ole õigust esitada kultuuriväärtuse tagastamiseks esitatud hagile vastuväiteid, mis ei tulene käesolevast seadusest.

(3) Käesolevas paragrahvis nimetatud menetluses võib taotluse esitanud liikmesriiki tema volituse alusel esindada Eesti Vabariik.

(3¹) Kultuuriväärtuse sundvõõrandamist kohaldatakse ka isiku suhtes, kes on kultuuriväärtuse saanud pärimise või kinke teel.
[RT I 2004, 46, 330- jõust. 14.06.2004]

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud juhul esindab Eesti Vabariiki Muinsuskaitseamet.

§ 11. Kultuuriväärtuse tagastamine ja hüvitise määramine

(1) Kohus otsustab omanikult kultuuriväärtuse sundvõõrandamise või valdajalt kultuuriväärtuse ebaseaduslikust valdusest väljanõudmise ja selle tagastamise taotluse esitanud liikmesriigile, kui tegemist on kultuuriväärtusega käesoleva seaduse § 2 punkti 1 tähenduses ja kultuuriväärtus on taotluse esitanud liikmesriigist ebaseaduslikult välja viidud.

(2) Kui kohus otsustab, et liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtus tuleb sundvõõrandada ja tagastada, määrab kohus kultuuriväärtuse omanikule õiglase hüvitise. Hüvitise määramisel arvestab kohus Muinsuskaitseameti ekspertide arvamust ning seda, kas omanik on kultuuriväärtuse omandanud heauskselt, kas ta on kultuuriväärtuse hoidmise suhtunud heaperemehelikult ning kui suuri kulutusi on ta teinud kultuuriväärtuse säilitamiseks.

(3) Hüvitisena määratud summa tasub taotluse esitanud liikmesriik.

(4) Pärast käesolevas paragrahvis sätestatud kohtuotsuse tegemist või juhul, kui kultuuriväärtuse tagastamiseks saavutatakse kohtuväline kokkulepe, korraldab Muinsuskaitseamet vajalikud toimingud kultuuriväärtuse tagastamiseks taotluse esitanud liikmesriigi territooriumile kokkuleppel taotluse esitanud riigiga.

(5) Muinsuskaitseamet katab kulud, mis on tagastamise ajal tehtud kultuuriväärtuse hoidmiseks või tagastamistoiminguteks. Taotluse esitanud liikmesriik hüvitab kulud Muinsuskaitseameti avalduse alusel.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud hüvitise summa tasumine või käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud kulude katmine taotluse esitanud liikmesriigi poolt ei välista tema poolt vastavate summade sissenõudmist isikutelt, kes vastutavad kultuuriväärtuse ebaseadusliku väljaviimise eest taotluse esitanud liikmesriigi territooriumilt.

[RT I 2004, 46, 330- jõust. 14.06.2004]

(7) Pärast kultuuriväärtuse tagastamist kohtuotsuse või kohtuvälise kokkuleppe alusel kohaldatakse kultuuriväärtuse omandiõiguse suhtes taotluse esitanud liikmesriigi õigusakte.

[RT I 2004, 46, 330- jõust. 14.06.2004]

§ 11¹. Nõuete esitamine taotluse esitanud liikmesriigis

Seoses liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtusega on taotluse esitanud liikmesriigil või varastatud kultuuriväärtuse omanikul võimalik selles liikmesriigis algatada tsiviil- või kriminaalasja menetlemist ka siis, kui kultuuriväärtus on käesoleva seaduse alusel tagastatud või on alustatud kultuuriväärtuse tagastamise menetlust.

[RT I 2004, 46, 330- jõust. 14.06.2004]

§ 12. Seaduse kohaldamine

Käesolevat seadust kohaldatakse tagasiulatuvalt nende kultuuriväärtuste suhtes, mis on liikmesriigi territooriumilt ebaseaduslikult välja viidud pärast 1993. aasta 1. jaanuari.

§ 13. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub eraldi seadusega Eesti Vabariigi liitumisel Euroopa Liiduga.

¹EL Nõukogu direktiiv 93/7/EMÜ liikmesriigi territooriumilt ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise kohta (EÜT L 74, 27.03.1993, lk 74–79).